

ผู้นำกับวิทยาศาสตร์ใหม่

ผู้เขียน : Margaret J. Wheatley

ผู้แปล : เพชรรัตน์ พงษ์เจริญสุข

รัชดา อิศระเสนารักษ์ และ

วิจิต เปานิล

สำนักพิมพ์ : สำนักพิมพ์สวนเงินมีนา (พิมพ์ครั้งที่ 2 มิถุนายน 2550)

เรากำลังดำเนินชีวิตอยู่ในต้นศตวรรษที่ 21 ที่น่าตื่นเต้นและท้าทายยิ่งนัก การทำธุรกิจหรือการบริหารจัดการธุรกิจเป็นเรื่องยากอย่างยิ่งเมื่อคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในสภาวะแวดล้อมและปัจจัยทั้งภายในภายนอกที่ไม่หยุดนิ่งเลื่อนไหลตลอดเวลา การทำให้ทุกอย่าง “ลงตัว” จึงเป็นเรื่องที่ท้าทาย คำว่า “ลงตัว” ในที่นี้มีความหมายหลากหลายมิติ ผู้เขียนหนังสือเล่มนี้ซึ่งพี่เราเคยปรึกษาหารือทางด้านอักษรศาสตร์ตระหนักว่าองค์กรทุกแห่งกำลังเผชิญกับปัญหาของการทำอะไรจะอยู่รอดในระยะยาวโดยยังคงดำรงความเป็นตัวตนที่มีเป้าหมาย ควบคู่กับการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพในช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทุกขณะ

ดูจากรายชื่อบทแต่ละบทในหนังสือเล่มนี้ ผู้อ่านอาจมีคำถามว่าวิทยาศาสตร์เข้ามาเกี่ยวข้องกับบริหารธุรกิจอย่างไร เริ่มจากบทที่ 1 ว่าด้วยการค้นพบโลกที่เป็นระเบียบ บทที่ 2 วงศ์กรแบบ Newton ในยุคควอนตัม บทที่ 3 พื้นที่ว่างไม่ได้ว่างเปล่า : สนามที่มองไม่เห็นซึ่งกำหนดพฤติกรรม บทที่ 4 ธรรมชาติแห่งความร่วมมือของจักรวาล ทั้งสี่บทแรกนี้เป็นเกริ่นนำวิทยาการทางวิทยาศาสตร์แขนงต่างๆ ในปัจจุบันที่ส่งผลต่อมุมมองของเราที่มีต่อโลก ในทางวิทยาศาสตร์ Quantum Physics ทำทนายฐานคติมากมายของพวกเรารวมถึงความเข้าใจในเรื่องความสัมพันธ์ การเชื่อมโยง การคาดการณ์ และการควบคุมสิ่งต่างๆ ยกตัวอย่างง่ายๆ จากคำกล่าวของ Jack Welch อดีตประธานเจ้าหน้าที่บริหาร ดำเนินงานของบริษัท General Electric ที่กล่าวว่า “การคาดการณ์สำคัญน้อยกว่าการมีปฏิริยาตอบโต้” นั้นย่อมหมายความว่า การกระทำควรมาก่อนการวางแผน ซึ่งเป็นคนละรูปแบบตรงกันข้ามกับสิ่งที่เรา

คุ้นเคยว่าธุรกิจควรวางแผนก่อนลงมือกระทำเป็นต้น ดังนั้นการอ่านสี่บทแรกนี้มีส่วนช่วยเปลี่ยนมุมมองของผู้อ่านได้อย่างน่าประหลาดใจ

ในบทที่ 5 (การเปลี่ยนแปลง เสถียรภาพ และการฟื้นคืนใหม่ : ความขัดแย้งของระบบที่จัดการตนเอง) และบทที่ 6 (ข้อมูล: พลังงานอันสร้างสรรค์ของจักรวาล) มุ่งไปที่ระบบที่มีชีวิตพร้อมทั้งแนวคิดใหม่ๆทางด้านชีววิทยา และเคมี มีการตีความใหม่เกี่ยวกับความคิดเดิมที่มองว่าข้อมูลคืออำนาจ มาเป็นว่า ข้อมูลคือการหล่อเลี้ยง โดยพิจารณาว่าข้อมูลเป็นสิ่งสำคัญสำหรับทุกคนและเรามีหน้าที่ที่จะหล่อเลี้ยงผู้อื่นด้วยข้อมูลที่ถูกต้องและมีความหมาย คนไม่มีข้อมูลไม่ต้องรับผิดชอบ เมื่อมีข้อมูลทุกคนจะสามารถจัดการกับเรื่องราวต่างๆ หรือสภาวะเลวร้ายได้ดีขึ้นโดยผู้บริหารไม่จำเป็นต้องมาจัดการกับปัญหาทั้งหมด เราควรสร้างความท้าทายในองค์กรด้วยการทำให้ผู้คนในทุกระดับและกิจกรรมทุกอย่างสามารถเข้าถึงข้อมูลได้โดยง่ายขึ้น รวมทั้งลดการควบคุมซึ่งสกัดกั้นการไหลของข้อมูล (หน้า 183)

สำหรับบทต่อไปบทที่ 7 ว่าด้วยความโกลาหลกับตัวดึงดูดประหลาดของความหมาย เหมาะอย่างยิ่งสำหรับผู้สนใจทฤษฎีไร้ระเบียบ (Chaos Theory ที่โดยสรุปแล้วมักเรียกว่าทฤษฎีอภิมหาโกลาหล) ผลกระทบของผีเสื้อกระพือปีก (butterfly effect) อาจนำมาอธิบายประสบการณ์ที่หลายคนเคยเจอมาแล้วว่าอะไรบางอย่างเห็นธรรมดาๆ ในที่ประชุมสามารถกระจายไปในองค์กรได้อย่างรวดเร็ว เดิบโตและเปลี่ยนแปลงไปเป็นความเข้าใจผิดที่ใช้เวลาและพลังงานมหาศาลเมื่อแก้ไขให้ถูกต้อง (หน้า 214) ในโลกไร้ระเบียบ เราต้องการผู้นำไม่ใช่เจ้านาย นี่เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้อ่านได้คำตอบด้วยตนเองว่าวิทยาศาสตร์เข้ามาเกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำอย่างไร ผู้เขียนนำเสนอแนวคิดที่สนใจเกี่ยวกับข้อมูลว่า ข้อมูลไม่เคยหมดสิ้น ไม่เคยครบถ้วน เรามีข้อมูลมากขึ้นแต่เข้าใจน้อยลง เมื่อเราเข้าใจขึ้นส่วนแต่ละชั้นและพยายามเข้าใจ

ระบบผ่านปริมาณเป็นส่วนๆ เราจะหลงทาง เมื่อเราดูภาพในรายละเอียดเรามองไม่เห็นองค์รวม ถ้าจะเข้าใจและมีส่วนร่วมกับระบบเราต้องมองเห็นระบบอย่างเป็นองค์รวม องค์รวมนั้นแสดงตนเป็นรูปร่างมิใช่ข้อเท็จจริง ระบบนั้นแสดงตนในรูปของแบบแผน มิใช่เหตุการณณ์ในเหตุการณ์หนึ่งหรือข้อมูลใดเพียงหนึ่งจุด

สองบทสุดท้าย คือ บทที่ 8 (การเปลี่ยนแปลง : ความหมายของชีวิต) และ บทที่ 9 (การบริหารจัดการด้วยวิทยาศาสตร์ใหม่) นั้นขยายขอบเขตเพื่อชี้ให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงที่ทันท่วงทีให้ระบบเข้มแข็งขึ้นนั้นต้องดูทั้งสามมิติ คือ องค์กรของเรา ใคร ใคร เราอยากเป็นอะไร เราจะอยู่ด้วยกันได้อย่างไร ข้อมูล (เราต้องรู้อะไรอีก เราจะทำข้อมูลใหม่ได้จากไหน) และสุดท้ายคือความสัมพันธ์ (มีใครอีกบ้างที่ติดเข้ามาอยู่ที่นี้เพื่อทำงานกับเรา) ดูเหมือนไม่ใช่สิ่งใหม่ แต่ทำให้เราหยุดคิดทบทวนประเด็นคำถามได้อย่างน่าประหลาดใจ วิทยาศาสตร์ใหม่ทำให้เราสังเกตได้ชัดเจนขึ้นว่าชีวิตพึ่งพาการมีส่วนร่วม ทุกชีวิตมีส่วนร่วมในการสร้างตนเอง ยึดมั่นกับอภิมหาภาพของการตัดสินใจด้วยตนเอง และในทุกขณะทุกชีวิตมีส่วนร่วมกับสิ่งแวดล้อมในกระบวนการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาอย่างต่อเนื่อง ผู้นำองค์กรต้องเดินไปในเส้นทางที่วิทยาศาสตร์ใหม่ทำเครื่องหมายไว้ให้แล้ว

คำแนะนำในการอ่านหนังสือเล่มนี้คืออ่านแบบผ่านๆ ในแต่ละบทไปก่อน จากนั้นจึงย้อนมาอ่านเก็บรายละเอียดเจาะลึกไปยังบทที่สนใจเป็นพิเศษ ผู้อ่านไม่จำเป็นต้องมีความรู้ทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ก็สามารถทำความเข้าใจตามได้ไม่ยากโดยใช้จินตนาการในสิ่งที่ผู้เขียนกล่าวไว้และคิดถึงประสบการณ์จริงภายในองค์กร หลายประเด็นที่พูดถึงเกี่ยวกับ “ข้อมูล” นั้นน่าจะประยุกต์เข้ากับบริบททางด้านวิชาชีพบัญชีได้เป็นอย่างดี ขอจบด้วยวลีเด็ดที่ฝากให้เป็นข้อคิดกับผู้นำทางในเวลาอันสับสนอลหม่านเช่นปัจจุบันนี้ว่า “ชีวิตนั้นแสวงหาความเป็นระเบียบ แต่ใช้ความสับสนวุ่นวายเพื่อเป็นสื่อผ่านทาง”